

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Біблійне богослов'я та герменевтика»

Освітньо-наукова програма: **Богослов'я**

Спеціальність: **041 – Богослов'я**

Галузь знань: **04 Богослов'я**

Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**

Мова навчання: **українська**

Розробник: **Микола Шкрібляк** – магістр богослов'я, доктор філос. наук, доцент кафедри філософії та культурології

Профайл викладача (-ів):

Контактний тел.: **+38 0372 58 48 83** **+38 097 601 11 73**

E-mail: m.shkriblyak@chnu.edu.ua

Консультації: за розкладом, а також – за попередньою домовленістю в будь-який зручний для викладача і здобувача час.

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Біблійне богослов'я та герменевтика» – належить до фундаментальних богословських наук і навчальних дисциплін і в межах ОП за спеціальністю 041 Богослов'я є обов'язковою освітньою компонентою в межах засвоєння ОП Богослов'я, а надто ж для тих здобувачів, які не мають базової богословської освіти.

Когнітивний і ціннісно-формуєчий потенціал цієї навчальної дисципліни настільки важливий і вагомий, що філософу легше обійтися без академічних знань з філософії, ніж магістр богослов'я без знань, які культивує біблійне богослов'я та герменевтика. Біблійне богослов'я формує навички та уміння критичного дослідження священного Біблійного тексту, встановлення та тлумачення його смислів і змісту загалом у відповідності до історичного та догматичного передання Церкви Христової. Тому біблійне богослов'я та герменевтика формують компетенції учительства в Церкві та виховують особливі внутрішні здібності місіонерства та усвідомлення покликання місійності богослова-біблеїста.

1.1. Мета та завдання

Виходячи з самої назви «Біблійне Богослов'я та герменевтика», **мета** засвоєння дисципліни, має два виміри: перший – полягає у дослідженні генезису й вивченні еволюції богословських ідей Старого Завіту й їхнього богословського та духовно-ціннісного розкриття в Новому Завіті, а відтак і їх кристалізації у досвіді Церкви Христової, Котра, як «Церква Бога Живого є стовп і утвердження істини» (1 Тим. 3, 15), а другий – в тлумаченні конкретних текстів Святого Письма.

Отже, дисципліна покликана допомогти здобувачу вищої освіти магістерського рівня сформувати чітке уявлення про розвиток провідних і найважливіших у сотеріологічному плані богословських ідей біблійної традиції з врахуванням досягнень біблійної археології, історичних наук, духовно-культурного, релігійного контекстів.

Головні завдання:

- навчитися застосовувати методологію біблійного богослов'я та герменевтики для аналізу й тлумачення священного біблійного тексту;
- поглибити та вдосконалити герменевтичні компетентності, що базується на використанні сучасних досягнень біблеїстики та біблійного богослов'я загалом;
- сформувати цілісну систему первинних навиків здійснення самостійного науково-богословського пошуку шляхом зосередження на аналізі конкретних тем, текстів, методів, підходів, практичних занять тощо.

3. Пререквізити. Важливою основою для ефективності засвоєння дисципліни є знання з навчальних курсів: «Священна біблійна історія Старого та Нового Завіту», Ісагогіка та герменевтика», «Догматичне богослов'я» та «Біблійна археологія».

4. Результати навчання

Формування загальнокультурних компетенцій (ОК):

- здатність застосовувати досягнення богословських знань для формування власної світоглядної позиції та духовно-морального розвитку;
- здатність проводити дослідження на відповідному рівні: володіння навичками й уміннями збору, критичного наукового аналізу, систематизації, узагальнення та коментування Святого Письма Старого і Нового Завіту як основного джерела християнського віровчення, літургичної практики, соціально-правових норм тощо;
- набуття навичок ефективного використовувати знань із фундаментальних розділів біблійного богослов'я та герменевтики для розв'язання складних завдань соціально-практичної діяльності, пов'язаними з об'єктами професійної діяльності;
- готовність до поширення та популяризації досягнень богословської науки і, зокрема, біблійного богослов'я та герменевтики;
- набуття навичок та умінь проповідництва, ведення дискусії з фаховою та звичайною аудиторію на засадах правового забезпечення свободи совісті та релігійних переконань, віротерпимості й толерантності;
- здібності вести професійну навчальну, виховну та просвітницьку діяльність в навчально-освітніх і просвітницьких організаціях незалежно від їх форми власності та соціально-правового статусу.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має:

ЗНАТИ:

- основні підходи до змістового наповнення й визначення цілей біблійного богослов'я та герменевтики, їх предметне поле і методологію;
- особливості та цілі «незалежного» від традиційної системи біблійного богослов'я, що базується на історичному та догматичному переданні Церкви;
- специфічні риси і витокові періоди формування та розвитку богословських ідей у Старому і Новому Завіті з врахуванням історично-культурного, археологічного контекстів і досягнень сучасної біблеїстики та текстуальної критики зокрема.

ВМІТИ:

- самостійно аналізувати особливості процесу виникнення й еволюцію тієї чи іншої богословської ідеї в Святому Письмі Старого і Нового Завіту, що не увійшли в лекційну структуру навчальної дисципліни, або винесені на самостійне опрацювання;
- ефективно володіти методологією «міждисциплінарного» біблійного богослов'я, що базується на церковних догматах;
- застосовувати традиційні та сучасні методи і принципи тлумачення священного біблійного тексту.

РОЗУМІТИ:

- сутність фундаментальних засад і когнітивний потенціал теоретико-методологічного ресурсу біблійного богослов'я та герменевтики;
- зміст та провідні ідеї ключових розділів біблійного богослов'я та можливості і межі біблійної екзегези (ісагогіки та герменевтики);
- світоглядно-ціннісний і морально-етичний виміри біблійного богослов'я як науки і навчальної дисципліни.

5. Опис навчальної дисципліни (загальна інформація)

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин			Вид підсумков. контролю
			Кред.	Год.	лекції	семінарські	самостійна робота	
денна	2021 – 2022	I – II	8	240	45	45	150	залік/іспит

5. 1. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		Лек.	Сем.	Сам. роб.		Лек.	Сем.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. <i>Церковне об'явлення Біблійного богослов'я та герменевтики: цілі і теоретико-методологічний ресурс</i>								
Тема 1.	Біблійне	9	2	2	5			

богослов'я та герменевтика як наука і навчальна дисципліна								
Тема 2. Церква та її вчення – основа біблійного богослов'я та герменевтики	9	2	2	5				
Тема 3. «Незалежне» біблійне богослов'я: методологічні передумови і можливості	9	2	2	5				
Разом за ЗМ 1	27	6	6	15				
Змістовий модуль 2. <i>Біблійне богослов'я Старого завіту</i>								
Тема 4. Старозавітне біблійне богослов'я та екзегеза: від Едему до Потопу	12	2	2	8				
Тема 5. Богослов'я патріархів, царів і пророків	18	3	3	12				
Тема 6. Іудейська екзегеза періоду «повноти часу»	12	2	2	8				
Разом за ЗМ 2	42	7	7	28				
Змістовий модуль 2. <i>Новозавітне біблійне богослов'я</i>								
Тема 7. Новозавітне богослов'я: 6. 1. Богослов'я євангелістів-синоптиків та Івана Богослова. 6. 2. Богословські аспекти книги Діянь. 6. 3. Богослов'я Соборних Послань. 6. 4. Богослов'я апостола Павла. 6.5. Апокаліптичне богослов'я		6	6	30				
Разом за ЗМ 3	42	6	6	30				
Змістовий модуль 4. <i>Біблійне богослов'я в його доктринальних виявах</i>								
Тема 8. Біблійне вчення про Бога: буття, божественна ономанологія та теодицея	10	2	2	6				
Тема 9. Христологія	10	2	2	6				

Тема 10. Пневматологія	10	2	2	6				
Тема 11. Ангелологія	10	2	2	6				
Тема 12. Антропологія та гамартологія	10	2	2	6				
Тема 13. Сотеріологія	10	2	2	6				
Тема 14. Еклезіологія	10	2	2	6				
Тема 15. Есхатологія	10	2	2	6				
Разом за ЗМ 4	80	16	16	48				
Змістовий модуль 5. <i>Герменевтика в структурі біблійного богослов'я та біблеїстики</i>								
Тема 16. Становлення та розвиток біблійного герменевтики	9	2	2	5				
Тема 17. Методологічні засади дослідження Святого Письма	10	2	2	6				
Тема 18. Загальні принципи тлумачення та інтерпретації священного біблійного тексту	10	2	2	6				
Тема 19. Біблійна екзегеза та спеціальна герменевтика	10	2	2	6				
Тема 20. Сучасне біблійне богослов'я і герменевтика: постаті, провідні тенденції та напрямки	10	2	2	6				
Разом за ЗМ 5	49	10	10	29				
Разом за 5 модулів	240	45	45	150				

5. 2. Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Теми та завдання для самостійної роботи	Форма контролю	бали
1	Біблійне богослов'я як розділ богослов'я і навчальна. Зв'язок між Біблією і богослов'ям; історія дослідження; поділ на біблійне богослов'я Старого і Нового Завітів; проблематика методу біблійного богослов'я	Аналітичний конспект (рукопис – обсягом не менше 8-ми ст. з обов'язковими посиланнями на цитовані)	4

		джерела та бібліографію)	
2	Богослов'я епохи патріархів та доби Мойсея	Матеріали для презентації (не менше 15 слайдів) з стислим описом, посиланнями на Святе Письмо та прямим цитування	5
3	Богослов'я періоду царів	Формулювання завдань для тестового контролю (10 тестів)	5
4	Богослов'я пророчого періоду та служіння	Реферат (рукопис – обсягом не менше 8 ст. рукописного тексту)	5
5	Богослов'я євангелістів-синоптиків та Іоанна Богослова: спільне і відмінне	Наукова стаття (оформлена згідно з вимогами)	10
6	Богослов'я Діян апостолів	Конспект з прямим цитуванням Книги (рукопис – обсягом не менше 6-ти ст.)	4
7	Богослов'я Соборних Послань	Презентація з аналітично-інформаційним описом (не менше 10-ти слайдів)	5
8	Богослов'я апостола Павла	Розв'язування тестових завдань	6
9	Апокаліптичне богослов'я	Есе , написане відповідно до обов'язкових вимог до цього виду академічних нарисів	3

10.	Сучасне біблійне богослов'я і герменевтика: становлення та розвиток в Україні	Наукове повідомлення	3
Загальна кількість годин і балів за виконані завдання – 150 / 50¹			

5. 4. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Мультимедійний проектор; Офісні програми,призначені для основної маси користувачів: текстові і табличні процесори, графічні редактори, засоби презентацій, системи управління базами даних, а також їх інтегровані пакети (Microsoft Word, Microsoft Excel, Lotus Smart Suite, Open Office, Libre Office).

5. 5. Система контролю та оцінювання

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота) **відповідь студента** та ін.

Формою підсумкового контролю у першому семестрі є **залік**, а в другому (по завершенні вивчення дисципліни) – **іспит**.

Засобами оцінювання, моніторингу та демонстрування результатів навчання є такі основні форми контролю та діагностики знань:

АТ – аналітичний тест;

ЕТ – експрес-тест;

ПТ – підсумковий тест;

АД – аналітична доповідь;

РД – реферативна доповідь;

РТЛ – рецензування тематичної літератури;

МКР – модульна контрольна робота;

ЗР – захист реферату;

ЗІНДЗ – захист індивідуального науково-дослідного завдання; навчально-дослідного завдання;

ОКП – оцінка конспекту першоджерел.

А також: **есе, презентація, самостійне складання тестових завдань** до окремих тем курсу, інші види навчальної роботи та форми контролю, запропоновані здобувачем.

5. 6. Форми поточного та підсумкового контролю

У процесі поточного, модульного або підсумковий контроль найбільш використовуваними можуть бути такі форми:

Тестування;

Модульна контрольна робота;

ПРВЗД – презентація результатів виконаних завдань і дослідження в межах курсу.

Підсумковий контроль – залік / іспит.

Більше про методичне забезпечення і, зокрема, опорні конспекти лекцій; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД), першоджерела та хрестоматії першоджерел, навчальні посібники та підручники з курсу

¹ Завдання, види роботи та форми контролю самостійної роботи узгоджено так, щоб здобувач, який навчається за індивідуальним графіком, або надає переваги самоосвіті і самонавчанню міг засвоїти основний матеріал навчальної дисципліни та в підсумку набрати не менше 50 балів, що є підставою для зарахування курсу.

можна дізнатися та безпосередньо з ними ознайомитися в бібліотеці (методкабінеті) факультету й Науковій бібліотеці ЧНУ імені Юрія Федьковича.

Структурно курс поділений на 5 змістових модулів, кожен із яких завершується обов'язковим модульним контролем. Виконання модульної контрольної роботи полягає в розв'язанні тестових завдань та виконанні одного або двох завдань теоретичного характеру.

Тестування – у системі Moodle або іншій інформаційно-комунікаційній платформі, або ж аудиторно на спеціальних бланках розв'язування тестових завдань.

На перший семестр припадає три модульні контрольні роботи, за результатами яких здобувач може набрати 45 балів. Решта балів – за результатами активної участі в семінарах і успішне виконання завдань самостійної роботи.

На заліку – не більше 40. У підсумку – 100 балів.

Залік проводиться в усній формі (аудиторно або дистанційно).

Практичне завдання – термінологічний диктант, розв'язування тестових завдань, ісагогіко-герменевтичний аналіз тексту Святого Письма тощо – також здійснюється у системі Moodle або на іншій інформаційно-комунікаційній платформі, а бо очно у усній чи письмовій формі в аудиторії.

3. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
50-60	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

4. Рекомендована література:²

Основна

1. Абрамов С. Герменевтика: история и теория метода. – Майкоп, издательство АГУ, 2001. – 318 с.
2. Амфилохий (Радович), митр. История толкования Ветхого Завета. Пер. с серб. Н. Ивкиной под ред. А. Дугаева. – М.: Издательский Совет Русской Православной Церкви, 2008. – 264 с.
3. Библия в Церкви. Толкование Нового Завета на Востоке и Западе. М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2011.

² Джерелами з вивчення навчальної дисципліни є Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Завіту, твори святих Отців Церкви, постанови Помісних соборів, декрети, конституції, послання, енцикліки тощо, в яких увиразнено проблематику біблійного богослов'я та біблеїстики.

4. Бласс Ф. Герменевтика и Критика. Пер. Л. Воеводский. – Одеса: Типография Штаба Одесского Военного Округа, 1891. – 194 с.
5. Богачевська І. Християнська наративна традиція: методологія філософсько-релігієзнавчого дослідження. – К.: Світ Знань, 2005. – 325 с.
6. Ванхузер Кевин Дж. Искусство понимания текста: Литературоведческая этика и толкование Писания. – Черкассы: Коллоквиум, 2007. – 736 с.
7. Верклер Г. Принципы и процес толкования Библии. – Гранд Рапидс, Мичиган: Бейкер Бук Хауз, 1995. – 177 с.
8. Головащенко С. І. Біблієзнавство. Вступний курс: навч. посібник. – К.: Либідь, 2001 с.
9. Данн Дж. Д., Единство и многообразие в Новом Завете: исследование природы первоначального христианства. М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009.
10. Десницкий А. Писание – Предание – современность. К.: Центр православной книги, 2007.
11. Квіт С. Основи герменевтика. Посібник. – К.: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2005. – 192 с.
12. Корсунский И. Иудейское толкование Ветхого Завета. – М.: Типография М. Лаврова, 1882. – 262 с.
13. Корсунский И. Новозаветное толкование Ветхого Завета. – М.: Типография Л. Снегирева, 1885. – 337 с.
14. Кудасевич Й. Богословсько-практичне введення до Святого Письма (методичний посібник). Пер. А. Бондар, Т. Шманько. – Львів: Свічадо, 1994. – 134 с.
15. Лановик З. Біблійна герменевтика: Становлення, методологія (символіко-алегоричний аспект літературознавчого дискурсу). Автореферат. – К., 2006. – 34 с.
16. Лезов С. История и герменевтика в изучении Нового Завета. – М.: Восточная литература РАН, 1996. – 375 с.
17. Марусяк М., прот. Книги Святого Письма Нового Завіту. Конспект лекцій. – Чернівці: Рута, 1999. – 60 с.
18. Марусяк М., прот. Біблійна історія Старого Завіту. У 2-х ч.. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2001. – 547 с.
19. Марусяк М., прот. Четвероевангеліє. – Снятин: Прут Принт, 2001. – 390 с.
20. Марусяк М., прот. Книга Діянь святих Апостолів. Ісагогіко-екзегетичний огляд. – Чернівці: Рута, 2004. – 336 с.
21. Марусяк М., прот. Сборні послання. Ісагогіко-екзегетичний огляд. – Чернівці: Рута, 2005.
22. Марусяк М., прот. Послання апостола Павла. Ісагогіко-екзегетичний огляд. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2007. – 526 с.
23. Марусяк М., прот. Книга Одкровення апостола Іоана Богослова. Ісагогіко-екзегетичний огляд. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2008. – 176 с.
24. Мень А. прот., Ісагогика: Курс по изучению Священного Писания. Ветхий Завет. – М.: Фонд имени Александра Меня, 2003. – 640 с.
25. Мень А., прот. Как читать Библию. Руководство к чтению книг Ветхого и Нового Завета. В трех частях. – М.: Фонд имени Александра Меня, 2005. – Часть первая. – 415 с.
26. Пелікан Я. Кому ж належить Біблія? Історія Святого Письма крізь століття. К.: Дух і літера, 2011.
27. Пол Е. Підручник з богослов'я [Пер. з англ. 2-е вид.]. – Львів : Українська баптистська теологічна семінарія, 2017. – 604 с.
28. Православие и Библия сегодня. Сборник статей. К.: Центр православной книги, 2006.

29. Савваитов П. Православное учение о способе толкования Священного Писания. – СПб.: В типографии Якова Трея, 1857. – 162 с.
30. Синило Г. Библия как пам'ятник культуры. ТаНаХ (Ветхий Завет). В 2 ч. – Минск: БГУ, 1999. – Ч. 1. – 106 с.
31. Стилианопулос Т. Новый Завет: Православная перспектива. Писание, предание, герменевтика. Пер. с англ. Н. Холмогорова. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. – 296 с.
32. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкассы: Коллоквиум, 2011. – 238 с.
33. Schleiermacher Fr. Hermeneutics: The Handwritten Manuscripts. Missoula: Scholars Press, 1977.
34. Terry M. S. Biblical Hermeneutics: A Treatise on the Interpretation of the Old and New Testaments. Grand Rapids: Zondervan, 1974.